

ВІДГУК

опонента доктора педагогічних наук, професора, заступника начальника управління – начальника науково-дослідного відділу проблем розвитку військової освіти науково-дослідного управління проблем розвитку військової освіти та науки Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України Рахманова Віталія Олеговича на дисертаційне дослідження Діденка Ростислава Олександровича на тему: «Підготовка майбутніх фахівців міжнародних відносин до роботи в системі стратегічних комунікацій», подане на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки»

1. Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із відповідними планами галузей науки.

Актуальність теми дисертаційної роботи зумовлена тим, що освітнє середовище у закладах вищої освіти не завжди забезпечує результативне формування готовності до роботи в системі стратегічних комунікацій. Непоодинокими є випадки, коли фахівці мають низький рівень здатності до аналізу міжнародної ситуації, не вміють збирати з різних джерел необхідну для цього інформацію про міжнародні та зовнішньополітичні події чи процеси. Також часто фахівці-міжнародники не вміють швидко розрізняти і спростовувати інформаційні маніпуляції.

Крім того, не обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх фахівців міжнародних відносин до роботи в системі стратегічних комунікацій, що потребують уточнення критерії та показники сформованості професійної готовності до роботи в цій системі. Важливим перспективним завданням є також цілісне науково-методичне забезпечення процесу підготовки майбутніх фахівців міжнародних відносин до роботи в системі стратегічних комунікацій з урахуванням правового режиму воєнного стану.

2. Найбільш суттєві наукові результати, що містяться в дисертації.

До найбільш значущих наукових результатів Діденка Р. О. відносимо: вирішення важливих наукових завдань, а саме: визначення сутності поняття «професійна готовність майбутніх фахівців міжнародних відносин до роботи в системі стратегічних комунікацій», його структуру й особливості змісту; визначення критеріїв, показників, рівнів та стану професійної готовності майбутніх фахівців міжнародних відносин до роботи в системі стратегічних комунікацій; обґрунтованості педагогічні умови підготовки майбутніх фахівців міжнародних відносин до роботи в системі стратегічних комунікацій; експериментальної перевірки результативності педагогічних умов підготовки майбутніх фахівців міжнародних відносин до роботи в системі стратегічних комунікацій; розробки методичних рекомендацій науково-педагогічним працівникам щодо підготовки майбутніх фахівців міжнародних відносин до роботи в системі стратегічних комунікацій.

3. Нові факти, одержані здобувачем.

У результаті наукового пошуку дисертантом обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх фахівців міжнародних відносин до роботи в системі стратегічних комунікацій (створення когнітивно-розвивального освітнього середовища із використанням сучасних цифрових технологій для формування глибоких знань у сфері міжнародних комунікацій; організація практико-орієнтованого навчання шляхом моделювання контексту майбутньої професійної діяльності; інтеграція професійно-особистісного розвитку студентів шляхом наставництва, фасилітації та peer-to-peer навчання; формування ціннісних орієнтирів та етичної відповідальності через аналіз різних моральних дилем у міжнародних комунікаціях; задіявання комплексної системи оцінювання, що враховує аналітичні звіти, практичні кейси, портфоліо комунікаційних стратегій та рефлексивний аналіз); визначено сутність поняття «професійна готовність майбутніх фахівців міжнародних відносин до роботи в системі стратегічних комунікацій» (комплексна характеристика, яка охоплює сукупність знань, умінь, навичок, особистісних якостей та ціннісних орієнтацій, необхідних для ефективного виконання професійних обов'язків у системі стратегічних комунікацій, і забезпечує здатність фахівців аналізувати, розробляти та впроваджувати комунікаційні стратегії, взаємодіяти з різними культурними і соціальними групами, реагувати на виклики інформаційної безпеки, а також відстоювати національні інтереси на міжнародному рівні).

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Аналіз тексту дисертації та змісту публікацій Діденка Р.О., а також оптимальний період проведення дослідження – з 2020 по 2025 рр. – дають підстави для висновку про наукову обґрунтованість і достовірність отриманих результатів, а також про те, що здобувач на належному рівні володіє теорією проблеми і методами наукового дослідження.

Науково-педагогічну цінність дисертаційного дослідження Діденка Р.О., становить те, що вперше науково обґрунтовано та експериментально перевірено ефективність педагогічних умов підготовки майбутніх фахівців міжнародних відносин до роботи в системі стратегічних комунікацій.

Не викликає заперечень обґрунтованість наукових положень і висновків дисертаційного дослідження, які опираються на сучасні досягнення в галузі філософії, психології, загальної педагогіки, теорії і практики професійної освіти. Серед обраних дисертантом методів наукового дослідження найбільш продуктивними, були: аналіз і синтез, порівняння, індукція та дедукція, абстрагування, конкретизація, моделювання, систематизація й узагальнення теоретичних положень, контент-аналіз тощо.

Апробація результатів наукового дослідження Діденка Р.О. є також достатньою та підтверджується відповідною кількістю публікацій у наукових виданнях.

5. Значення для науки і практики одержаних автором результатів.

Дисертаційне дослідження Діденка Р. О. має практичну значущість, зумовлену тим, що:

– розробленні та впровадженні в систему професійної підготовки методичні рекомендації науково-педагогічним працівникам щодо підготовки майбутніх фахівців міжнародних відносин до роботи в системі стратегічних комунікацій;

– розробленні проблемні завдання різних рівнів складності для набуття вмінь і навичок розв'язувати типові та нестандартні професійні ситуації у сфері стратегічних комунікацій для використання під час викладання навчальних дисциплін «Інтеграційні/дезінтеграційні процеси та світова політика», «Ділові переговори та конфліктологія в міжнародних відносинах».

6. Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації.

Одержані результати дослідження можуть бути використані в системі професійної підготовки майбутніх фахівців міжнародних відносин, а також за умов адаптації розроблених матеріалів – для проведення занять із професійної підготовки з різними категоріями фахівців, на курсах підвищення кваліфікації.

7. Оцінка змісту дисертації та її завершеність.

Повністю виправданою є структура дисертації, яка охоплює анотації українською й англійською мовами, вступ, три розділи, які пов'язані внутрішньою логікою і послідовністю викладу, висновки до розділів, загальні висновки, список використаних джерел, додатки, що відповідає меті дослідження та поставленим завданням. Зміст дисертації достатньою мірою розкриває її ключові аспекти.

Науковий апарат виконаної роботи правильно та коректно визначений. У вступі спостерігається відповідність об'єкта, предмета, мети і гіпотези дослідження задекларованій темі, а також висвітлено наукову новизну, практичне значення, подано відомості про апробацію й упровадження результатів, особистий внесок здобувача, структуру та обсяг дисертації. Вибір комплексу методів наукового дослідження, на нашу думку, відповідає визначеним завданням та злагоджено поєднуються теоретичні, емпіричні і методи математичної статистики.

У першому розділі – «Теоретичні основи підготовки майбутніх фахівців міжнародних відносин до роботи в системі стратегічних комунікацій» – обґрунтовано проблему дослідження й актуальність її вирішення, узагальнено вітчизняний та зарубіжний досвід підготовки майбутніх фахівців до роботи в системі стратегічних комунікацій, визначено сутність, структуру і зміст поняття «професійна готовність майбутніх фахівців міжнародних відносин до роботи в системі стратегічних комунікацій».

У другому розділі – «Науково-методичні засади підготовки майбутніх фахівців міжнародних відносин до роботи в системі стратегічних комунікацій» – подано методiku виконання дослідження, визначено критерії, показники та

рівні сформованості професійної готовності майбутніх фахівців міжнародних відносин до роботи в системі стратегічних комунікацій, висвітлено результати дослідження стану її сформованості на констатувальному етапі педагогічного експерименту, обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх фахівців міжнародних відносин до роботи в системі стратегічних комунікацій.

У третьому розділі – «Організація і результати формувального етапу експерименту» – предсавлено зміст і методику формувального етапу експерименту, результати дослідно-експериментальної роботи з підготовки майбутніх фахівців міжнародних відносин до роботи в системі стратегічних комунікацій та відповідні методичні рекомендації науково-педагогічним працівникам.

З'ясовано, що міжнародні відносини є поєднанням політичних, фінансово-економічних, правових, науково-технічних, соціальних, дипломатичних, військових, релігійних, гуманітарних, комунікаційних та інших зв'язків і відносин між державами, соціальними, економічними, політичними силами, організаціями та громадськими рухами, що діють на світовій арені. У дослідженні запропоновано розглядати систему стратегічних комунікацій як комплексний підхід до планування, упровадження й оцінки комунікаційних стратегій, спрямованих на досягнення довгострокових цілей організації або держави через цілеспрямоване використання інформації та комунікаційних засобів, що охоплює низку ключових компонентів, які забезпечують ефективну взаємодію з внутрішньою і зовнішньою аудиторіями. Система стратегічних комунікацій необхідна для забезпечення узгодженості дій, підвищення ефективності комунікаційних заходів і досягнення стратегічних цілей в умовах глобальної інформаційної конкуренції.

Результатом підготовки майбутніх фахівців міжнародних відносин до роботи в системі стратегічних комунікацій є професійна готовність – комплексна характеристика, яка охоплює сукупність знань, умінь, навичок, особистісних якостей та ціннісних орієнтацій, необхідних для ефективного виконання професійних обов'язків у системі стратегічних комунікацій, і забезпечує здатність фахівців аналізувати, розробляти та впроваджувати комунікаційні стратегії, взаємодіяти з різними культурними і соціальними групами, реагувати на виклики інформаційної безпеки, а також відстоювати національні інтереси на міжнародному рівні..

У структурі професійної готовності майбутніх фахівців міжнародних відносин до роботи в системі стратегічних комунікацій виокремлено когнітивний, діяльнісний, професійно-особистісний та ціннісний компоненти. Для комплексної оцінки підготовки майбутніх фахівців міжнародних відносин до роботи в системі стратегічних комунікацій запропоновано характеристику критеріїв, показників і рівнів. Критеріями сформованості професійної готовності майбутніх фахівців міжнародних відносин до роботи в системі стратегічних комунікацій визначено пізнавальний (когнітивна сфера – знання зі спеціальності, знання специфіки стратегічних комунікацій), функціональний (діяльнісна сфера – вміння і навички, що забезпечують готовність майбутніх фахівців міжнародних відносин до роботи в системі стратегічних комунікацій), професійно-

психологічний (професійно-особистісний компонент – індивідуально-психологічні особливості, професійно важливі якості, риси характеру, мотиви професійної діяльності) та аксіологічний (ціннісна сфера – ціннісні орієнтації, переконання та ставлення, що визначають професійну поведінку і взаємодію фахівця). Кожний критерій детально розкрито через показники, які відображають його сутність і практичну значущість. Чотирирівнева шкала, що охоплює низький, середній, високий та експертний рівні, забезпечує гнучкість оцінювання і диференціацію ступенів сформованості готовності.

За результатами експериментальної перевірки встановлено, що впровадження цих педагогічних умов сприятиме формуванню високого рівня професійної готовності майбутніх фахівців міжнародних відносин до роботи в системі стратегічних комунікацій, забезпечуючи їхню конкурентоспроможність у глобальному інформаційному середовищі.

Повний обсяг дисертації становить 292 сторінки. Обсяг основного тексту складає 185 сторінок, що відповідає вимогам МОН України. Аналіз змісту дисертації дає підстави для висновку про те, що поставлені завдання розв'язано, мету наукового пошуку загалом досягнуто.

8. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Поряд із переконливими результатами опанованої наукової роботи відзначимо деякі положення, які мають дискусійний характер, а також висловимо окремі побажання:

1. Робота, на нашу думку, була б більш ґрунтовною якщо у розділі 2 було представлено «Структурно-функціональну модель підготовки майбутніх фахівців міжнародних відносин до роботи в системі стратегічних комунікацій».

2. На нашу думку (с. 58) недостатньо уваги приділено цифровим інструментам стратегічних комунікацій. З огляду на актуальність теми доцільно було б ширше розглянути: соціальні мережі, цифрову аналітику, штучний інтелект, інформаційно-психологічні операції.

3. На с. 71 акцентується увага на тому, що «... фахівців міжнародних відносин ... повинні вивчати й аналізувати громадську думку та інформаційні тренди з метою ефективного планування і коригування комунікаційних стратегій, зокрема і під час кризових комунікацій, включно з міжнародними конфліктами, дипломатичними суперечками та іншими надзвичайними ситуаціями». Бажано було б конкретизувати та пояснити їх в контексті досліджуваної проблеми.

4. На с. 192 зазначено, що «Формування необхідних компетентностей потребує системного підходу ...». Бажано було б пояснити, в чому полягає сутність системності?

5. У роботі недостатньо критично висвітлено ризики та етичні проблеми стратегічних комунікацій.

Висловлені зауваження не знижують загального позитивного враження від дисертаційного дослідження Діденка Р.О. і можуть бути приводом для наукової дискусії.

9. Повнота висвітлення результатів в опублікованих працях.

Основні положення дисертаційного дослідження Діденка Р.О. за темою дисертації висвітлені у 15 наукових працях, із них 5 наукових статей (1 – у співавторстві) – у фахових виданнях України в галузі педагогіки (усі видання входять до міжнародних наукометричних баз даних), 9 публікацій – у збірниках матеріалів наукових конференцій, 1 методичні рекомендації науково-педагогічним працівникам.

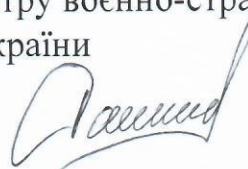
10. Висновок

Аналіз дисертації, анотацій та опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дослідження Діденка Р. О. на тему: «Підготовка майбутніх фахівців міжнародних відносин до роботи в системі стратегічних комунікацій» є самостійним, завершеним дослідженням, яке має наукову новизну, теоретичне і практичне значення для педагогічної науки. Вважаємо, що дисертація заслуговує на позитивну оцінку, відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор Діденко Ростислав Олександрович заслуговує присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, галузь знань 01 Освіта, педагогіка.

Опонент:

заступник начальника управління – начальник науково-дослідного відділу проблем розвитку військової освіти науково-дослідного управління проблем розвитку військової освіти та науки Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України

доктор педагогічних наук, професор

Віталій РАХМАНОВ

